

"ויתכלדו"

על משפחות
לבית אברהם

לחקר היוחסין בישראל

נפתלי אהרן וקשטיין

[ומשם, לחיבורו הגדול של ה"כף החיים" זצ"ל, בסימן תקנ"ד, ס"ק ל"ח, כשהוא מעתיק את דברי ה"משנה ברורה" מלה במלה, ובסיום ההעתיקה, הוא מציין את מקורו טהור: "פתחי עולם את י", והביא דברי המשנה ברורה, בביאור הלכה." ע"כ].

ב

הגאון החסיד בעל ה"פתחי עולם" זצ"ל

ועתה, קוראים יקרים, כמה שאלות. ראשית — מה הוא הספר "פתחי עולם" — שממנו העתיק ה"משנה ברורה" את דבריו? ומי הוא מחברו של הספר? זאת ועוד — מה הוא ה"קאמפער"? ומה הוא עשב ה"מאטע"?

• • •

ובכן. הספר "פתחי עולם", הוא חיבורו של הגאון החסיד הנודע רבי דוב בער קאראטיק זצ"ל — אשר כיהן כאב"ד דק"ק הלוסק וק"ק קרולין. הוא היה מגדולי חסידיו ורבי ליובאוויטש ברוסיה — ומדמויות ההוד של הרבנות החסידית. הגאון רבי דוב בער [בן רבי יצחק אייזיק] קאראטיק זצ"ל, הוא מחברם של ספרי הלכה רבים וידועים, ומהם: "שער טהרה", "מאיר עיני סופרים", "הליכות עולם", "טיב שמות גיטין", "נתיב ההוראה", "שער קריאת התורה", "הכשר שחיטה ובדיקה", "הגהות" על סידור "תורה אור", ועוד. [רבי דוב בער היה חותנו של רבה הראשי הנודע של מוסקובה, ה"ה הגאון החסיד הק' רבי שמריהו יהודה לייב מעדאליצ זצ"ל הי"ד — אב"ד דק"ק מולא וק"ק קראליעוויטש וק"ק וויטעבסק — ולאחר מכן במוסקובה, שנהרג עקה"ש בשנת תרצ"ח. והוא אביו של הגאון רבי הלל מעדאליצ — הרב הראשי של אנטוורפן — ואב"ד דק"ק "שוברי הדת".]

• • •

ספרו הגדול על ה"שלחן ערוך" — אשר אותו מזכיר ה"משנה ברורה" — נקרא בשמו המלא: "פתחי עולם ומטעמי השלחן". ספר זה, מובא פעמים רבות בחלק השישי של ה"משנה ברורה", וכל הנראה, בעת שעסק רבינו המחבר בחיבורו של החלק הזה, הגיע לידיו ה"פתחי עולם", ומני אז ואילך היה הספר לנגד עיני מראה הכהן הגדול רבינו ה"חפץ חיים" זי"ע, ומשם "דלה דלה לנו" פנינים יקרים ונפלאים, ושיבץ אותם אל תוך ספרו הגדול ה"משנה ברורה".

ג

מקורותיו של ה"פתחי עולם"

בחיבוריו, מביא הרב החסיד — רבי דוב בער קאראטיק מקרולין זצ"ל — שמועות רבות מפי רבותיו הקדושים, הלא המה אדמו"רי שושלת הקודש ליובאוויטש זי"ע, ובמיוחד — מרבינו הק' בעל ה"צמח צדק" מליובאוויטש זי"ע, ומהם — אשר אינם ידועים לנו ממקום אחר — והוא מקור ראשון להם.

• • •

את המאמר שלפנינו, שבו נעלה בסיעתא דשמיא "סיפור יוחסין" מעניין, נגלגל אי"ה "מענין לענין באותו ענין", בפתיחה הלכתית, בענינא דיומא, אודות "פסק הלכה" שקיבלנו מ"לשכת הגזית", וכדבריו הנודעים של רבינו הק' בעל ה"חזון איש" זי"ע, [ספר "קובץ אגרות חזון איש", חלק ב', סימן מ"א], וז"ל: "סוף דבר, ההוראה המקובלת מפי רבותינו אשר מפיהם אנו חיים, כמו, מרן ה'בית יוסף', וה'מגן אברהם', וה'משנה ברורה', היא הוראה מקוימת, כמו מפי פנהדרין ב'לשכת הגזית', ואין שום צד קולא בזה". עכ"ל.

פרק ראשון

חובת מסיכה ובידוד

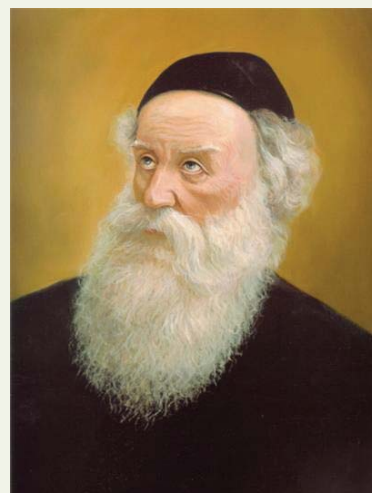
א

"להזהירו ולהכריחו"

כך פוסק רבינו הק' בעל ה"חפץ חיים" מראדוץ זי"ע, בספר ה"משנה ברורה" שלו, להלכה ולמעשה, שבתקופה של מגיפה רחמנא ליצול, אין להתענות ביום "חשעה באב", וגם כשאין המגיפה חזקה כל כך, עדיין יש לאדם לאכול ולשתות ביום הצום על פי השיעורים ההלכתיים שב"שלחן ערוך" סימן תרי"ח, דהיינו, פחות מ"מכותבת" ו"בכדי אכילת פרס". ואולם, כשאין המגיפה "בזעם" כל כך, ניתן להקל למי שירצה להתענות ביום הצום, אך במקרה כזה, "יש ליעצו ולהודירו" להקפיד ביותר ולקיים את שתי ההוראות הקיימות לעת מגיפה רחמנא ליצול, והם, ראשית — שייכנס ל"בידוד", "להזהירו (1) שלא ילך מפתח ביתו ב"היום", ושנית — לאחר מכן, כאשר יוכל לצאת מה"בידוד", שיחבוש "מסיכה" על פניו, דהיינו, שיכסה את פיו ואת חוטמו בחתיכת בד, "להזהירו (2), שא סביב לחוטמו, ופיו, חתיכה קאמפער, ומעט עשב מ'אטע'".

• • •

ובלשונו של רבינו ה"משנה ברורה" ב"ביאור הלכה", סימן תקנ"ד, סעיף ו', ד"ה "דבמקום חולי": "עייין בספר 'פתחי עולם', דבמקום שאין המחלה של חלערי"א חזקה ח"ו, יאכל פחות מכותבת, בכדי אכילת פרס, וכן בשמיה, כמ"ש השיעורים בשו"ע סימן תרי"ח. כך יש להורות לשואל ב"ש באב, שבו לא נעקר התענית לגמרי, ורחמנא ליבא בעי". "ומי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעם ח"ו, יש ליעצו ולהזהירו, שלא ילך מפתח ביתו כל היום, ולהזהירו כשיצא, ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפער, ומעט עשב מ'אטע'". עכ"ל.

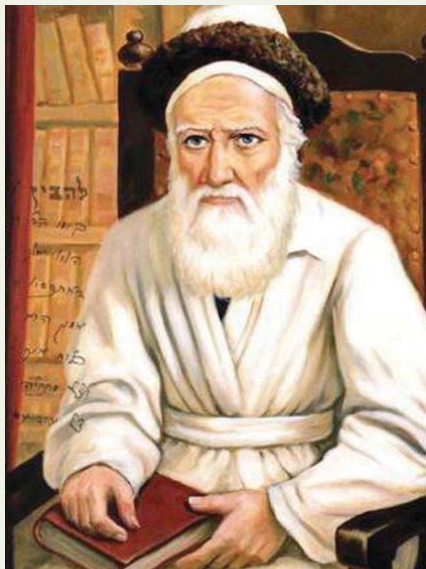

אדמו"ר הזקן בעל התניא והשלחן ערוך

למשלוח תגובות, אורות והערות, בירו-רים, "מגילות יוחסין", וכיצא בזה, על פי הכתובת דלהלן. לא נוכל להתייחס למכתבים הנשלחים ללא שם מלא, ומספר טלפון.

המאגר העי"מי לחקר היוחסין
רבי ינאי 56/12 רובע ז' אשרוד
פקס: 0765104905
דוא"ר: 0765104905@bezeqint.net

צדק" מליובאוויטש וכן דודו ובעל ה"משנה ברורה"

בעל הצמח צדק מליובאוויטש

"שאלות ותשובות דברי נחמיה". ואכן, בין גדולי הדור הנוכרים בספר, מוצאים אנו "תשובות" רבות מרבו הגדול בעל ה"צמח צדק" ז"ע, אשר אליו היה רבי נחמיה כפוף ומקושר כ"חסיד", וזאת, לאחר שרבו היה נוהג לשלוח אליו שאלות בהלכה, ואף התבטא עליו בהערצתו לאמור: "רבי נחמיה הוא מרכבה פתורה".

● ● ●

בפי חסידי ליובאוויטש מסופר: לפרנסתו, הקים רבי נחמיה מפעל ליצור חותמות שעות, יחד עם כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" ז"ע, בהיותו כבן י"ד שנה בלבד, אשר השקיע בעסק זה את כל כספי הנדוניה, בסביבות שלוש מאות רובל. יחד הם היו עובדים, תוך כדי ניצול עת עבודתם ללימוד ושינון יחידי, דבר שגורם לכך, שבאחת מן ההודמנויות שבהם היו שקועים עמוק בלימודם, לא שמו לב לרתיחתו של דוד השעות, וכתוצאה מכך, נשרף המפעל כולו. לאחר שריפת המפעל, עבר רבי נחמיה ביצור טליתות, והתעשר מאוד מעסק זה.

באותה תקופה, ביקש ממנו פעם רבה של העיר דוברובנה להעביר מכתב אל הגאון הנודע רבי אפרים זלמן מרגליות ז"ע. לאחר שעיין רבי נחמיה בתוכן המכתב, הוסיף אף הוא את דעתו — דעת תורה — בכתב ידו, ולסיים חתם את שמו כך: "נחמיה החרושתן". כאשר הגיע המכתב לידי רבי אפרים זלמן, שאל בהערצה בלתי מוסתרת את הרב מדוברובנה: "האם יש אצלכם הרבה חרשתנים" שכאלו?"

עוד מסופר עליו: לפני שקיבל ה"צמח צדק" ז"ע את נשיאות חב"ד, למד אתו רבי נחמיה בחברותא. לאחר שקיבל ה"צמח צדק" את הנשיאות, לא נסע אליו רבי נחמיה יותר. והנה, באחת הלילות, חלם רבי נחמיה שרבו — אדמו"ר הוקן בעל ה"תניא" ז"ע — שואל אותו: "מדוע אין לך רבי?" ורבי נחמיה משיב על כך בחלומו: "וכי את מי אקח לי לרבי?" והנה הוא שומע את רבו כשהוא משיב לו במילים אלו: "מנחם יצחאנו ביהודה ובעתיד". מיד נסע רבי נחמיה אל הרבי הק' בעל ה"צמח צדק" ז"ע, והתקשר אליו מני אז ואילך כ"חסיד", והיה נוסע אליו לעתים קרובות ל"ליובאוויטש".

ועוד נמסר אודותיו: רבי נחמיה נודע כלמדין עצום בתורת הגנלה. פעם נשאל ה"צמח צדק" אודות שני תשובות שנכתבו על ידי שניים מרביי העדה הק', הלא הם: רבי יצחק אייזיק מהומיל ורבי נחמיה, "איזו מהם תשובה חזקה יותר?" וענה הרבי ואמר: "רבי נחמיה איז דאך א מחידש", לאמור, רבי נחמיה הרי הוא "בעל מחידש". רבי נחמיה נפטר לפתע פתאום, ביום לידתו, יום ט"ו בשבט שנת תרי"ב, לאחר שישב כל הלילה שלפניו וכתב תשובות לשאלות שנשלחו אליו.

1

תשובת הרבי הק' בעל ה"צמח צדק" ז"ע

עתה, לאחר שאנו מכירים מעט את זהותו ואת אישיותו הגדולה של בעל ה"דברי נחמיה", נוכל להתקדם ולבדוק את תוכן דבריו בספרו "דברי נחמיה", את הדברים שאותם העתיק בעל ה"פתחי עולם", וכן לחפש את מקורותיו, דהיינו, את שמו ואת זהותו של אותו ה"אדמו"ר" אשר ממנו העתיק ה"דברי נחמיה" את דבריו.

● ● ●

ובכן, התשובה שנדפסה בספר "דברי נחמיה" בחלק "אורח חיים" סימן מ"א, היא תשובה בהלכה שגם אותה קיבל מאת רבו וכן דודו הנ"ל — ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"צמח צדק" ז"ע, וכמו שכתב המוציא לאור — בן המחבר — בראש התשובה: "זה תשובת אדמו"ר הגאון וקדוש מוהר"ם ז"ל להגאון המחבר ז"ל". תשובה זו, נדפסה גם בספרו של רבו, הרבי הק' בעל ה"צמח צדק" ז"ע, "והוא לו נדפסה" בספרו "צמח צדק", חלק "אורח חיים", סימן ק"י. השאלה עצמה נידונה בהרחבה במכתבו של השואל, נדפס בשלמותו בסימן הקדוש בספר "דברי נחמיה", בסימן מ'. בראש התשובה נרשם כך: "על אודות תענית מ' באב הפסח מחדש החולאת האלגריא רחמנא לצלן". וגוף השאלה פותחת בלשון זו: "לכבוד אדוני ביד" [ב"ן דוד] ז'נתן מוה"ר הגאון המפורסם חסידא ופרישא כ"ש מוה"מ מנחם מענדל שי"י".

תוספת לגליון המדוע ז' באייר תש"פ — כ"ט

שנכתב בפנסק הגדול בוועגראווי, וז"ל שם, "תקל"ד, י"ח כסלו, נהרגו ג' ה'רועים, היינו, אב"ד דק"ק קאדנא, עם בנו — מ' פישל, וגם הפורמאן, ונקברו ח"י כסלו". והגאון מ' לוי הנ"ל, היה אביו של הגאון בעל המחבר "ענין קנין" על קנים" — הגאון הגדול מ' מנחם אליעזר, וגם היה אביו של הרב הג' מ' נחמי, אשר הרב הגאון הגדול מ' נחמי מדאבראווי — בעל המחבר שאלות ותשובות "דברי נחמיה" היה נכדו. [עכ"ל].

ה

ואלה תולדות

רבי אברהם — אביו של רבי נחמיה — הסתופק תחילה בצל ראש השושלת, ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר הוקן" בעל ה"תניא" ז"ע, ולאחר מכן, היה מחסידיו של בנו וממלא מקומו, ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר האמצעי רבי דוב בער ז"ע.

על רבי אברהם מסופר, שהוא עסק כל ימיו במסחר, ובמלאה לו ששים שנה, עזב את כל עסקיו, וישב על התורה והעבודה. מנוחתו כבוד בדוברובנה. בנוסף לבנו רבי נחמיה, היה לו לרבי אברהם בן נוסף, ושמו רבי לוי, שהיה חתנו של בעל ה"משכנות יעקב". בנו השלישי, רבי משה זוסמאן, היה אביו של רבי מרדכי דוב בער — אשר כיהן כרב ומורה צדק בעיר הורודישיץ הסמוכה ל"ליובאוויטש" — ולאחר מכן בעיר ויטעבסק.

● ● ●

ביוווגו הראשון היה בנו הגדול — רבי נחמיה — חתנו של החסיד רבי זלמן וועלסקע זצ"ל, אשר היה מחסידיו של "אדמו"ר הוקן בעל ה"תניא" ז"ע. ביוווגו השני, נשא רבי נחמיה את הרבנית מ' גיטא רחל ע"ה, שהיתה בתו של הרה"ק רבי אברהם חיים זצ"ל, בנו של ה"אדמו"ר הוקן" — ה"ה רבינו הק' בעל ה"תניא וה"ש"לחן ערוך" ז"ע. חותנו, רבי אברהם חיים, היה גדול בחסידות חב"ד, וערך הקדמה מיוחדת ל"שלחן ערוך" של אביו. בזוגותו, התפללו אצלו מניין מיוחד, שהתקיים בביתו עד לפטירתו בשנת תר"ח. לאחר פטירת אחיו — הרבי האמצעי ז"ע — בקשו למנותו לאדמו"ר, אולם הוא סירב.

● ● ●

בצניעותו הגדולה ובענוותנותו היתירה, לא רצה רבי נחמיה להתעסק כלל ברכנות ובהוראה, ובדו"א שלא לכתוב "תשובות" בהלכה, ועל כן עסק במסחר, אך נאלץ לבטל את רצונו מפני רצון רבו הגדול כ"ק מרן אדמו"ר ה"צמח צדק" ז"ע, אשר עמד והפציר בו ביותר על כך, ואף דרש ממנו לעסוק בהוראה ולהניף את ידו הגדולה בדבר ה' זו הלכה, ומהו נולד חיבורו הגדול — ספר

גם את דבריו בענין חובת הידוד והבישת המסיכה בעת מגפה רח"ל, ייסד על מקור טהור — מדברי רבו הק' בעל ה"צמח צדק" מליובאוויטש ז"ע — והוא הוא "בעל השמועה". אשר על כן, "תחילה וראש" נעתיק במלואם את דבריו שם, בספרו — "פתחי עולם ומעמדי השלחן" על ה"שלחן ערוך" — הנ"ל.

וזה לשונו שם, בחלק ב', סימן תקנ"ד, סעיף ח', ס"ק י': "במקום שאין המחלה של חולעריא חזקה ח"ו, יאכל פחות מכמות, בכדי אכילת פרס, וכן בשתייה, כמ"ש השיעורים בשלחן ערוך סימן תר"ח. כך יש להורות לשואל בט' באב, שכזה לא נעקר התענית לגמרי, ורחמנא ליבא בעי. ומי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזמן ח"ו, יש ליעצו ולהזהיר, שלא ילך מפתח ביתו כל היום, ולהכריחו כשיצא, ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפר, ומעט עשב מיאטע".

"קריאת יחיל", אם יש בבית הכנסת אף רק ג' מתענים בד' צומות, יש לקרות. ולענין ענינו צריך עיון, נהיה דהוא עצמו לא יקרא כשאנו מתענה. מה שאין כן בתענית דה"ב, (ט"ו וצ"ל בה"ב. נא"ו), בזה בעיני דאי עשרה. תשובה "דברי נחמיה", חלק אורח חיים, סימן מ"א, בשם אדמו"ר, ובסימן מ"ב פליג על זה, עיין שם. [עכ"ל ה"פתחי עולם"].

● ● ●

אמור מעתה, שהמקור לדבריו של בעל ה"פתחי עולם", הוא הספר "דברי נחמיה", המביא את הדברים בשם אדמו"ר.

ועתה, קוראים יקרים, שוב עלינו לברר כמה פרטים. ראשית — מה הוא הספר "דברי נחמיה" — שממנו העתיק בעל ה"פתחי עולם" את דבריו? ומי הוא מחברו של הספר? זאת ועוד — מי הוא אותו ה"אדמו"ר" אשר ממנו העתיק בעל ה"דברי נחמיה" את דבריו?

ד

הגאון החסיד בעל ה"דברי נחמיה" זצ"ל

ובכן. הספר "דברי נחמיה" הוא חיבור של "שאלות ותשובות" מאת החסיד המופלא הגאון הצדיק רבי נחמיה הלוי בירך מדוברובנה זצ"ל — חתן בנו של בעל ה"תניא" ז"ע. הספר מסודר על פי סדר "אורח חיים", "יורה דעה" ו"אבן העזר". בסוף הספר נדפסו גם "דרושים אחדים" בדא"ח.

בנו של המחבר — הגאון רבי לייב — אשר הביא הספר לדפוס, מציין בראשו, ש"נשארו בכתובים על מסכת ברכות בשלמות, ועוד ליקוטים על כמה מסכתות, יען שהרבה כתביו נגנבו ונאבדו". זאת — ככל הנראה — מלבד הגהותיו על הש"ס, אשר נדפסו בשלתי מסכתות הש"ס של מהדורות וילנא. כמו כן, כתב "הגהות" ל"שלחן ערוך הרב", וכן "השלמות" — אשר נאבדו ונשרפו — ומהם נותרו על ארבעה סימנים בלבד, ונדפסו ב"הוספות" ל"שלחן ערוך הרב".

● ● ●

רבי נחמיה נולד ביום ט"ו בשבט של שנת תקמ"ח, לאביו — הגאון החסיד רבי אברהם בירך מסמיליאן, אשר היה מגדולי וחשובי חסידי ליובאוויטש, ונקרא שמו בישראל על שמו של זקינו — הגאון רבי נחמיה — [גיסו של השר רבי יהושע צייטליץ משקלוב] — הנזכר בסדר היוחסין שנדפס בספר "שמן שעון", מאת הגאון רבי בנימין דוד לייבוויץ, [נדפס בווארשא בשנת תרס"ה, וראה שם בעמוד י"ז].

וזה לשונו שם — בקטעים השייכים למשפחתו: "הרב הגדול מוה"ר משה אהרן, מנוחתו כבוד בק"ק קאסיוו, והוא היה בן להרב הג' מוה"ר לייב — הנקרא בפי כל לייב דע גרויסער, בנו של הרב הגאון וחסיד מוה"ר משה זלמן, בנו של הגאון וחסיד מוה"ר שמואל — בעל המהרש"א ז"ל, והגאון בעל המהרש"א ז"ל היה מבני בניו של רבינו יהודה החסיד בעל ספר 'חסידים', כמו שמצאתי בשו"ת שם אריה".

"הרב הגדול ר' משה אהרן ז"ל, היה לו ארבעה חתנים א' — הגאון הגדול מוה"ר לוי אב"ד דק"ק קאדנא — בעהמ"ח ספר 'עשרת ראש' על ברכות, ועוד חיבר עשרה ספרים — כפי המבאר בהקדמה על ספרו 'עשרת ראש' ונהרג בדרך עם בנו — הרב הג' מ' פישל — עם הבעל עגלה, סמוך לק"ק ווענגראווי, ונקברו שמה, כפי

"ויתילדו"

...

וזה לשון התשובה: "הנה, ודאי דברי כבוד תורתו נכוחים, ואף על פי כן, במקום שאין המחלה בחוקה ח"ו, נראה שיאכל פחות מככותבת, בכדי אכילת פרס, וכן בשתייה, כמו שנתבאר השיעורים בשלחן ערוך סימן תרי"ח, דכך יש להורות כן לשואל בט' באב, שבזה לא נעקר התענית לגמרי, עיין 'בית יוסף' סימן תקס"ה, ורחמנא ליבא בעי.

"ומי שרצה להתענות במקום שאין המחלה בנפץ (כך במקור, ולא כנוסח ה"משנה ברורה": בנפץ) ח"ו, יש ליעצו ולהזהיר, שלא ילך מפתח ביתו כל היום, ולהכריחו כשיצא, ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפער, ומעט עשב מייגעני, (כך במקור, והיינו: "מנפחה", ולא כנוסח ה"פתחי עולם" וה"משנה ברורה": מיאגעני).

...

עד כאן הקטעים הראשונים ב"תשובה" הנ"ל. והדגשנו את השינויים השונים שבין המקור לבין ההתקפה שב"פתחי עולם" וב"משנה ברורה". לאחר המשך המענה, ולאחר האירכות בצדדי יתר השאלות ההלכתיות שלעילה נשאל הרבי ה"צמח צדק" על ידי תלמידו הגדול בעל ה"דברי נחמיה", מסיים הרבי הק' את תשובתו בלשון זו:

"כ"ף זה אמרתי בחפזי, ואתו המדע, ולא להורות כלל באתי, כי אם כנותני, וה' יסיר מאתם ומאתנו ומכל ישראל כל מחלה, וירפא בן, וישלח ברכה בן". עכ"ל.

2

סיכום: "מסיכה" ו"בידוד"!

ולסיכום. עתה אנו יודעים בסיעתא דשמיא, ש"פסק ההלכה" של בעל ה"משנה ברורה" ז"ע, ואשר הוא "הוראה מקוויית כמו מפי סנהדרין כלשבת הגזית ואין שום צד קולא בזה" [כלשון ה"חזון איש" ז"ע], מקורו טהור מדבריו של הרבי הק' רבי מנחם מענדל שניאורסון בעל ה"צמח צדק" מליובאוויטש ז"ע, אשר אותו כתב כמענה בכתב יד קדשו, אל תלמידו הגדול בעל ה"דברי נחמיה" זצ"ל.

והוא, שבתקופה ש' מוגיפה רחמנא ליציל, יש לייעץ ולהזהיר, להקפיד ביותר ולקיים את שתי ההוראות הקיימות לעת צאת, והם, ראשית — שייכנס ל"בידוד", ושלא ילך מפתח ביתו כל היום, ושנית — לאחר מכן, כאשר יוכל לצאת מה"בידוד", שיהבש "מסיכה" על פניו, ושיכסה את פיו ואת חוטמו בחתיכת בד, ושיניח בה — (לשם רפואה או לרענון הנישמה) — גם מעט עשב מנפח.

פרק שני

שושלת "בעל התניא" וצאצאיו ז"ע

א

הדורות הראשונים

ועתה, תינהג ראש ונשובה ל"פרקי היוחסין" — תולדותיו וייעודו העיקרי של המדור "ויתילדו" בס"ד. ובכן, הרבי הק' בעל ה"צמח צדק" ז"ע, הוא הרבי השלישי בשושלת הקדוש "ליובאוויטש" המעטירה, והוא נכדו של ראש השושלת, ה"ה הרה"ק רבי שניאור זלמן בעל התניא" מליאדי ז"ע.

להלן, השתלשלות הדורות למשפחת: פאנזנער, ברובזאהן, שניאורזאהן, ושווערסקי, מנהיגי קהילות ב: ליאדי, ליובאוויטש, ניניץ, טומאשפיל, טשמישלא, ארה"ב. [מן המקורות העיקריים לרשימה זו, הוא הספר "החסידות מדור לדור" מאת הרב יצחק אלפסי הי"ו, ומשם הציטוטים המובאים להלן לצד תולדותיהם של מנהיגי השושלת ז"ע].

ל' — תוספת לגליון המודיע ז' באייר תש"פ

ציור מעובד של מרן החפץ חיים ז"ע על פי התמונות החדשות שהתגלו לאחרונה

...

תחילה נפרט את שתי הדורות הראשונים, החל מראש שושלתא קדישא, הרה"ק רבי שניאור זלמן [ברובזין] מליאדי.

אביו, הרה"ק רבי ישראל ברוך בן רבי אברהם [פוינזנר] זצ"ל, שהיה מצאצאי המהר"ם מפראג ז"ע, וכפי שהרחבנו בבירור שושלת היוחסין ב"ויתילדו" מספר 141 [שפורסם לקראת שנת המאתיים להסתלקותו]. על פי המסורת, נסע אל מרן ה"בעל שם טוב" הק' ז"ע. נפטר בסעליש, ביום ח' בתשרי שנת תקנ"ב.

מבניו הנודעים של רבי ברוך, הוא הרה"ק רבי יהודה לייב מליאדי ז"ע, שהיה מספר שו"ת "שארית יהודה", אשר היה נחשב ל"בן משק ביתו" של אחיו הגדול בעל התניא ז"ע, והוא אשר העלה את דברי תורתו עלי ספר "תורה אור".

...

בנו של רבי ברוך, ה"ה הרה"ק רבי שניאור זלמן ז"ע, אשר יצר את שיטת חב"ד — חכמה, בינה, דעת, שהיא שיטת והנהגת חסידות "ליובאוויטש" המעטירה. היה תלמידו הגדול של המורד הקדוש ממליובאוויטש ז"ע, ומראשי תלמידיו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק ז"ע. משנת תקל"ז — מנהיג עדת החסידים ברוסיה הלבנה.

נפטר ביום כ"ד בטבת שנת תקע"ג, בכפר פיינא, ונטמן בהאיטש שבפולטובה. ושם חתונה, רבי יהודה לייב סג"ל. חיבוריו המפורסמים: ספר "התניא" — ספר היסוד של חב"ד — פפרט, ומספרי היסוד בחסידות — בכלל. "שלחן ערוך הרבי". ספרי "לקוטי תורה" ו"תורה אור" על התורה, וסידרת "מאמרי אדמו"ר הזקן". סידור תפילה בנוסח הארי"ז ז"ל.

...

הרה"ק רבי דוב בער — בן רבי שניאור זלמן — שניאורסון מליובאוויטש ז"ע, המכונה בחסידות חב"ד "ליובאוויטש" בשם "האדמו"ר האמצעי". נולד ביום ט' בכסלו שנת תקל"ח, ונפטר באותו היום שבו נולד, ביום ט' בכסלו שנת תקפ"ח, בעת שובו מביקור בהאיטש בקבר אביו, כאשר חלה לפתע ונסתלק בעיר ניניץ, ושם מנוחתו כבוד.

חיבוריו, ספרי: "אמרי בינה", "נר מצוה ותורה אור", שערי תשובה, "שערי אורה", "עטרת ראש", "קונטרס ההתפעלות", "פירוש המלות", "דרך חיים", "תורת חיים", "ביאורי זוהר", "פוקח עיוורים", "פסקי דינים לשו"ע יורה דעה", "בר קדוש" — ועוד.

ב

הרבי ה"צמח צדק" וממלאי מקומו ז"ע

מילדיו של הרבי האמצעי מליובאוויטש ז"ע, הוא "חתנו" וממלא מקומו — הרה"ק רבי מנחם מענדל שניאורסון מליובאוויטש ז"ע. המפורסם בחסידות חב"ד "ליובאוויטש" על שם ספרו: בעל ה"צמח צדק", שהיה בן אחותו — אשת גיסו — רבי שלום שכנא בן רבי נח אלמשלאר, שהיה "חתנו" של אביו — רבי שניאור זלמן מליאדי, והיה לממשיכה של שושלת "ליובאוויטש", ומנהיגה כחסד עליון עד לפטירתו — ביום י"ג בניסן שנת תרכ"ו.

הרבי הק' בעל ה"צמח צדק" ז"ע — אשר נולד ביום כ"ט באלול שנת תקמ"ט — נחשב למרחיבה של שושלת "ליובאוויטש", ומצאצאיו — ממשיכי שושלת הקדוש עד דורות אנו. מפורסם בחסידות על שם ספרו הגדול "צמח צדק" — המכיל "שאלות ותשובות" וחידושים. מאמריו נדפסו בעשרות כרכי הספרים: "אור התורה", "דרך אמונה", "יהל אור", "דרך מצותיך", ועוד.

עוד נכתב עליו: "היה מנהיג ציבור מחונן, ובעל השפעה עצומה. בשל גדולתו בתורה, היתה סמכותו מקובלת על כל החוגים, גם התורניים. בשנת תרט"ז הלשינו עליו מתנגדיו,

והושם פיקוח על ביתו. בשנת תרי"ח, היתה שריפה גדולה בליובאוויטש, ואז נשרף גם ביתו. משנת תרכ"ו, הלה, ולא נתפא עוד, עד ליום פטירתו".

...

בנו וממלא מקומו של ה"צמח צדק" ז"ע, הוא הרה"ק רבי שמואל — המהר"ש מליובאוויטש ז"ע. נולד ביום ב' באייר שנת תקצ"ד, ונפטר ביום י"ג בתשרי שנת תרמ"ג. היה חתנו של אחיו — רבי חיים שניאור זלמן מליאדי, ובזיווגו השני — חתן דודו — רבי אהרן אלכסנדרוב משקלוב. מאמריו הופיעו בשורת הספרים: "לקוטי תורה — תורת שמואל".

עוד נכתב עליו: "חכם מופלא ויודע שפות, אביו אהבו מאד, והיה קורא לו 'תפארת שבתפארת', על שם הספירה שבה נולד. בהיותו בן י"ח הוסמך לרבנות. היה די ימינו של אביו בעניני ציבור. בשנתו האחרונה של אביו, החל משמיע גם דברי חסידות. בשנת תרכ"ו היה לאחר ממלאי מקום אביו. מאחר שישב בליובאוויטש, היה בית מדרשו למקום המרכזי של חסידות חב"ד. היה עסקן ציבור בדרג בין ארצי, וערך נסיעות רבות מחוץ לגבולות רוסיה. היה בקי בשפות רבות, והיו לו דיעות רבות בחכמות שונות, ובתוכן גם ברפואה. היה גם אומן במלאכת יד, בכתיבת סת"ם ועוד".

...

בנו וממלא מקומו של המהר"ש ז"ע, הוא הרה"ק רבי שלום דובנר — המהר"ש"ב מליובאוויטש ז"ע. נולד ביום כ' במרחשון שנת תרכ"א, ונפטר לפני מאה שנה בדיוק — ביום ב' בניסן שנת תרס"ב. היה חתן דודו — רבי יוסף יצחק מאוריטש. ייסד את תורת הישיבות הנודעות "תומכי תמימים". מאמריו ואגרותיו בספרים: "ספר המאמרים", "אגרות קודש", "ספר השיחות" — תורת שלום". עוד נכתב עליו: "מנהיג ציבורי חסד, ומראשי היהדות ברוסיה. נפגש עם גדולי התורה שבדור, וקיים מפגשים עם ראשי הממלה, ואף יצא בשליחויות ציבוריות אל מעבר לגבולות רוסיה. בימי מלחמת העולם הראשונה, עבר לרוסטוב, ושם נסתלק".

...

בנו וממלא מקומו של המהר"ש"ב ז"ע, הוא הרה"ק רבי יוסף יצחק — המהר"צ מליובאוויטש ז"ע. נולד ביום י"ב בתמוז שנת תר"ח, ונפטר ביום י' בשבט שנת תש"י. היה חתנו של הרה"ק רבי אברהם בן הרה"ק רבי ישראל נח שניאורסון מניניץ ז"ע, בנו של ה"צמח צדק" ז"ע. מאמריו ושיחותיו נדפסו כרכי "ספר המאמרים" ו"ספר השיחות", "לקוטי דיבורים", ועוד. העלה על הכתב את זכרונותיו ב"ספר הזכרונות". אגרותיו נדפסו בי"ב כרכי "אגרות קודש".

עוד נכתב עליו: "מנהיג מופלא, לוחם במסירות נפש לקדשי היהדות. ישב ברוסיה בכלא וניצל בסג"ב בתמוז תרפ"ז. עבר לריגה, ללוארשה, ב, ובכל מקום עשה גדולות ונצורות למען היהדות. ביקר בארץ ישראל בשנת תרפ"ז, ואף ייסד בה את "כפר חב"ד". בשנת תרצ"ט ייסד את אגודת חב"ד העולמית".

ג

הרבי הק' הרמ"מ מליובאוויטש ז"ע

מצאצאי ה"צמח צדק" ז"ע — "בן אחר בן" — היה כ"ק מרן אדמו"ר רבי מנחם מענדל שניאורסאון מליובאוויטש ז"ע, אשר היה חתנו וממלא מקומו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסאון מליובאוויטש ז"ע, אשר היה אף הוא "בן אחר בן" לרבינו ה"צמח צדק" ז"ע.

...

אביו — הגה"ק רבי לוי יצחק שניאורסון זצ"ל — אב"ד דק"ק יקוניקאטל — בעל "ליקוטי לוי יצחק" על זוהר ותניא ו"תורת לוי יצחק" על התורה והש"ס. [נולד ביום י"ח בניסן שנת תרל"ח, ונפטר בסיביר ביום כ' לחודש אב שנת תש"ד, לאחר שביים ט' בניסן שנת תרצ"ט הגולה לשם עקב פעילותו למען היהדות, והיה חתנו של הגאון רבי מאיר שלימה הלוי ינובסקי, חתנו של הגאון רבי אברהם דוד ארואט אב"ד דק"ק ניקולייב]. והוא בנו של הגה"ק רבי ברוך שניאור שניאורסון זצ"ל.

והוא היה בנו של הגה"ק רבי לוי יצחק שניאורסון זצ"ל — אב"ד דק"ק פודברונקא וק"ק ביישנקאויץ. [נולד בשנת תקצ"ד, ונפטר בשנת תרל"ח]. והוא בנו של הגה"ק רבי ברוך שלום שניאורסון זצ"ל. [נולד בשנת תקס"ז, ונפטר ביום ט"ז בשבט שנת תרכ"ט, והיה חביב ביותר על זקינו בעל התניא, ולמרות שלא נהג באדמו"רות, אולם נתפרסם בין חסידים כצדיק וקדוש]. והוא בנו של בעל ה"צמח צדק" ז"ע.

...

הרה"ק רבי מנחם מענדל שניאורסון מליובאוויטש ז"ע, נולד ביום י"א בניסן שנת תרס"ב, ונפטר ביום ג'

בתמוז שנת תשנ"ד. מספריו: "ליקוטי שיחות", "אגרות קודש", "מאמרים", ספרי ה"התודעויות", "חידושים וביאורים" בש"ס וברמב"ם ועוד.

וכך נכתב עליו: "גאון אדיר בכל מקצועות התורה, וידי רב לו גם במדעים. זכרונו פינומלי והתמדתו אינה יודעת לילאות. ראש הראשון למחזירי בתשובה בדורנו, וממקום מושבו — ארה"ב — הוא מפור קרני אורה על העולם כולו, ואלפי שלוחיו מפצים תורה וקדושה וציפיה לגאולה בכל פנות תבל, עד שאין ארץ שאין בה ממקורביו, ואף מעבר למסך הברזל. חסידיו לומדים ברשת ישיבות שהקימו בארה"ב, א"י, קנדה, צרפת, אנגליה, אוסטרליה ומרוקו. יסד קריות בארץ ישראל — בירושלים, לוד, צפת, רחובות, קרית מלאכי וקרית גת. התקין ללימוד הרמב"ם היומיומי".

ד

שושלת ישירה – בן אחר בן – ל"בעל התניא" זי"ע

ולסיום פרק זה, רשימת מנהיגי שושלת בלתי ידועה, שהתייחסו כצאצאים ישירים – "בן אחר בן" – עד לבי"ק אדמו"ר הוקן בעל ה"תניא" וישלחון ערוך הרב" זי"ע, ובנו – האדמו"ר האמצעי זי"ע, ואשר הנהיגו אף הם עדות קדושות בישראל, ואלה שמותם ותולדותיהם:

הדור הראשון: א. הרה"ק רבי מנחם נחום – בן רבי דוב בער בן רבי שניאור זלמן – שניאורסון מניעין. בדיווגו הראשון – חתן רבי זלמן ריבלין משיקלוב, מתלמידי "בעל התניא", ובנו, ונכדו – ה"צמח צדק" זי"ע. בזיווגו השני – חתן גיסו – הרה"ק רבי יעקב ישראל טברסקי ממשערקאם זי"ע. לאחר פטירת אביו עבר לניעין, ושם מנוחתו כבוד.

-

הדור השני: ב. הרה"ק רבי מרדכי דוב – בן רבי מנחם נחום – טברסקי מטומאשפיל. חתן הרה"ק רבי לוי יצחק משיטאווא – מבני בניו של ה"קדושת לוי" מברדישוב זי"ע. כונה בשם משפחתו "טווערסקי", כשם משפחת אבי אמו – הרבי ממשערקאם. כיהן תחילה כרב בווארטישען, וממנה עבר לכהן בטומאשפיל, שם פתח את בית מדרשו והחל נוהג באדמו"רות. נפטר ביום ט"ז בניסן שנת תר"פ.

ג. הרה"ק רבי משה זלמן – בן רבי מנחם נחום – טברסקי ממשמיטא. חתן הרה"ק רבי שמשון אהרן [פולונסקין] מקאליניבאט. כאחיו, כונה אף שהוא בשם משפחתו "טווערסקי", כשם משפחת אבי אמו – הרבי ממשערקאם. נפטר ביום שושן פורים – ט"ו באדר – שנת תרע"ו.

-

הדור השלישי: ד. הרה"ק רבי חיים משה יהושע – בן רבי מרדכי דוב – טברסקי מטומאשפיל קודנוב. בדיווגו הראשון – חתן הרה"ק רבי שמואל ציפסון מבעליץ. בדיווגו השני – חתן הרה"ק רבי יוסף מקוידניב. מטומאשפיל, עבר לארה"ב, בה ניהל את עדתו עד לפטירתו ביום י"א באלול שנת תשי"ט.

פרק שלישי

חידושי חסידות ופירושים ל"בעל התניא" זי"ע

חידושי חסידות ופירושים ל"בעל התניא" זי"ע, המכונים "חידושי חסידות" או "חידושי חסידות", נכתבו על ידי חסידיו של "בעל התניא" זי"ע, ונכללו במספר ספרים, בהם:

א

משפחת "אלטשולר" – בן אחר בן לזרע המלוכה

כאמור לעיל, לא היה בי"ק אדמו"ר בעל ה"צמח צדק" זי"ע "בן אחר בן" לרבינו הק' "בעל התניא" זי"ע, כי אם "בן בתו", וחתן בנו – האדמו"ר האמצעי, וכנ"ל. נמצא אם כן, שבעל ה"צמח צדק" וצאצאיו אחריו, לא היו מבני משפחת "שניאורסון".

ואכן, כאמור למעלה, על פי המסורת המשפחתית, היה מקור מוצאם הישיר – "בן אחר בן" – מבני משפחת "אלטשולר" הנודעת. אביו של בעל ה"צמח צדק", ה"ה הגה"ק רבי שלום שכנא זצ"ל, היה בנו של רבי נח אלטשולר זצ"ל.

-

רבי שלום שכנא אבי ה"צמח צדק", היה בזיווגו

רבי משה חיים טווערסקי מטומשפול - בן אחר בן לבעל התניא

נחמה שאמר בדמעות שליש בעת שבאו לנחמו על הסתלקות אביו הקדוש אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ". ובהמשך: "עוד אמר, אדוני אבי זקני הקדוש והנורא הרב ר' אהרן הגדול זצוקללה"ה היה לו קבלת יחוס מורע דוד המלך ע"ה".

-

וכאן, אנו מתכבדים להגיש בפניכם – קוראים יקרים הי"ו – סיפור מעניין וייחודי, אודות שושלת משפחת "אלטשולר" הקדומה והמיוחסת. סיפור שנדפס לפני למעלה ממאתים ועשרים שנה – בשנת תקנ"ד, בסוף הספר "אבן פינה" על מגילת רות – שנדפס בשקלאוו, מאת הגאון רבי זאב אלטשולר.

לסיפור זה – אותו הזכרנו כבר בעבר – לא מצאנו לעת עתה מקורות נוספים. ואשר על כן, עם פרסום הדברים שנית, אנו מבקשים שוב את סיועם של הקוראים הקרובים הי"ו באיתור אסמכתאות או מקורות נוספים בסיעתא דשמיא, הן על מנת ללמוד פרטים נוספים ומשלימים לסיפור פקטני זה, והן בכדי לאמת את כל פרטי הסיפור הנזכרים כאן במקור דלהלן.

-

ובכן, על פי המסורת המצורפת כאן בהמשך, שהיא מסורת קדומה יחסית, מתברר שמשפחת "אלטשולר" מתייחסים כצאצאים ישירים – "בן אחר בן" – עד דוד המלך ע"ה. [אם כי למעשה אין אנו יודעים את הקשר המדויק בין כל בני משפחת "אלטשולר" לדורותיהם, וכמו כן, אין בידינו את האפשרות לוודא אם אכן לא התערבו במרוצת השנים בין נושאי שם משפחה זו – אלטשולר, גם משפחות שאין מוצאם מבני משפחה מיוחסת זו].

ב

מגילת היוחסין שהפכה לקמח...

"ראיתי בצוואת הגאון מוריני שעפ"ל, שכתב, שראוי לכל איש ישראל להודיע לבניו סדר יחס משפחתו, וכתב שם טעם נכון לדבר, עיי"ש.
ולכן אני מודיע לבני יצ"ו, שאני בן לאדוני אבי מוריני דוב בער, שהיה מוחזק לצדיק בדורותיו. בן הרבני השלם מוריני יוסף. בן הגאון המפורסם מוריני אריה לייב. בן הגאון מוריני הרב יעקב. בן הגאון מוריני הרב נפתלי – בעל המחבר ספר יאליה שלוחה' על נביאים וכתובים, וספר 'אמרי שפר' – דרוש.

"והיה ביד הגאון מוריני אריה לייב הנ"ל, אגרת יחס משפחתנו עד דוד המלך ע"ה. והיו אצלו חיבורים רבים אשר חיברו אבותינו הקדושים, הכל בכתב. והיו מושבעים על זה, שמיסרו הכתבים דווקא לבניהם, ולא לאחיהם.
"ובמות הגאון הנ"ל, לא היו בניו אצלו, ובאו כל הכתבים כולם, עם 'אגרת היחס', ליד חתן מהר"א – הוא הגאון מוריני עזריאל אבי"ד דק"ק קאווני. והיו עדיין כולם חדשים, כאילו היום נכתבו.

"וכאשר משכם מוריני עזריאל לרשותו, וישיכמו בבוקר, וראה שנעשו ממש כקמח. והבינו, שהוא מפני השבועה. כל זה שמעתי מהרב הגאון הישיש מוריני יהודה לייב, בנו של מוריני עזריאל הנ"ל, הוא מהר"ה" – אבי"ד דק"ק קראו, וק"ק פלונגינאן, וק"ק טעלז – במדינת זאמוט יע"א".

-

עד כאן ציטוט מדויק מלה במלה מתוך הספר "אבן פינה". והנה תמצית הדברים:

הגאון רבי עזריאל אבי"ד דק"ק קאוונא, נשא את אחת מבנות משפחת אלטשולר המיוחסת. בידי חותנו, ה"ה הגאון רבי אריה לייב אלטשולר, מצוי היה "מגילת יחסין" שבה היה פירוש שושלת היוחסין המשפחתית, דור אחר דור, עד דוד המלך ע"ה. המגילה, חבויה היתה בין חכריך כתבי יד נוספים, שנכתבו במהלך הדורות על ידי אבות משפחת אלטשולר.

בין בני המשפחה לדורותיהם, היתה הקפדה חמורה,

בציורף "שבועה", שלא להוריש את הכתבים הללו לבנות המשפחה, כי אם לבנים הזכרים בלבד. ככל הנראה, משמעות הקפדה זו היתה על מנת שכתבי היד ומגילת היוחסין ישארו בידי נושאי שם המשפחה "אלטשולר".

אלא שלא כמתוכנן, כן היה. היה זה כאשר נפטר הגאון רבי אריה לייב אלטשולר הנ"ל, ובניו הזכרים לא היו אז בעיר, וביתנים העבירו את חבילת כתבי היד לידי חתנו – נושא בתו – הגאון רבי עזריאל מקאוונא הנ"ל.

למרבה התדהמה, למחרת אותו היום, גילו בני המשפחה לחרדתם את מה שארע להם, לאחר שעברו על השבועה שהשיבעו אותם אבותיהם להעביר את הכתבים לידי הבנים הזכרים בלבד. והנה, כל הכתבים כולם – כולל "מגילת היוחסין" היהודית – התפוררו, עד שנשנו ממש כמו "קמח"!!!

ג

מי היה חותנו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע?

ומכאן, לפרט נוסף ביחוסו של בעל ה"צמח צדק" זי"ע. הנה, כעבר רשמונו פרט מחודש ובלתי ידוע בתולדותיו של הרה"ק רבי דוב בער – המגיד הגדול – ממעזריטש זי"ע, ומקורו בספר "אלף כתב", מאת הגאון רבי יצחק וייס מווערביי.

בחלק הראשון של הספר, שנדפס לראשונה מכתב ידו בשנת תשנ"ו, בבני ברק, ע"י הרב משה אלכסנדר ווישא קינספליכער, באות תנ"ט, כותב הגאון מווערביי בזה הלשון: "סיפור הגאון הק' רבי ישכר דוב אבי"ד דק"ק בעלז זצוק"ל, שאמו של בעל פרי מגדים' ז"ל, היתה אשתו השניה של הרבי ר' בער זצ"ל, [= ה"ה המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, נא"ו], ופעם אחת נסע ה'פרי מגדים' – לשם מצות 'כיבוד אם' – לבקר את אמו, וכאשר חזר משם, שאלוהו בני החבורה שלו, איך היה לו שם, ואמר, שהיה נדמה לו על עצמו כ'גוי' בין 'הודים', עד כאן דבריו ולה"ה. עכ"ל מחבר הספר "אלף כתב".

-

וליתר ביאור. הגאון המפורסם רבי יוסף תאומים בעל ה'פרי מגדים' זצ"ל נולד בשנת תפ"ז, לאביו הגאון רבי מאיר בן רבי יוסף תאומים, [שפעל פי דעות שחיות היה מבני בניו של הגאון הנודע רבי יונה תאומים אבי"ד דק"ק מייז – בעל ה'קיקיון דיונה'].

אמו של ה'פרי מגדים' זצ"ל, ה"ה הרבנית הצנועה מרת גיטל ע"ה, היתה בתו של הקצין מהר"ר שלום ז"ל מק"ק שטערין, שהיתה פורב (במרחק של ג' פרסאות) לעיר הגדולה מלאת הדעת והחכמה "לעמברג".

פרטים אלו נרשמו על ידי הגאון בעל ה'פרי מגדים' זצ"ל עצמו, בהקדמו לספרו: "נטריקן", ולפי זה נמצא, שבזיווגו השני, נשא המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע את בתו של "הקצין מהר"ר שלום ז"ל מק"ק שטערין" הנ"ל, זה שהיה זקינו – אבי אמו – של רבינו ה'פרי מגדים' זצ"ל.

-

דבר זה, שהיו לו לרבינו המגיד ממעזריטש שני זיווגים, ושלאחר פטירת זוגתו הראשונה, נשא "המגיד" אשה שניה, מצאנו לו מקורות רבים. וראה גם בספר "כרם ישראל – רוזין", [פרק ט' אות א'], וז"ל: "הרב הק' רבי אברהם המלץ, נולד מאשתו הראשונה של הרב המגיד, וכשנשא אשה בזיווג שני, לא הוליד ממנה". עכ"ל.

והנה, זוגתו הראשונה של "המגיד ממעזריטש", ה"ה הרבנית מ' חוה ע"ה, [או – מ' קיילא ע"ה – על פי גירסת אחרת], זו שהיתה אמו של בנו הגדול של המגיד, ה"ה הרה"ק "רבי אברהם" זי"ע – הנודע בכינויו הנעזר: "המלץ", היא היתה – על פי המסורת – בתו של רבי שלום שכנא מוורטשין.

אלא שלכאורה לא יתכן שרבי שלום משטערין – אבי אמו של ה'פרי מגדים', הוא זה שנודע אצלנו בשם רבי שלום שכנא מוורטשין – זה שהיה אבי אמו של "רבי אברהם המלץ".

שכן, הרי "רבי אברהם המלץ", כבר נולד בשנת ת"ק, ואילו הרבנית מ' גיטל ע"ה הנ"ל, נתאלמנה מבעלה רבי מאיר תאומים – אביו של ה'פרי מגדים' – רק בין השנים תקל"א-תקל"ג. [ראה בהקדמת הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלאוואן הרב מפולנסק לספר "נטריקן"]. ואולי נפלה טעות כלשהי במסירת הנוכר, ויתכן ש"המגיד ממעזריטש" לא היה נשוי לאמו של ה'פרי מגדים', כי אם לאחות אמו. ועל כן פרטי הסיפור עדיין צריכים עיון. ויש לדון ולהרחיב בס"ד עוד רבות במקורותיהן של משפחות מיוחסות אלו, ועוד חזון למועד אי"ה].

-

ויציין עוד. על פי מסורת חב"ד, היה רבי שלום שכנא מוורטשין – זה שהיה חותנו של "המגיד הגדול ממעזריטש" זי"ע – אביו של רבי נח אלטשולר, שהיה אביו של הרה"ק רבי שלום שכנא זי"ע – חתנו של הרה"ק "בעל התניא" זי"ע – ואביו של כי"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" מליובאוויטש זי"ע.

תוספת לגיליון **העודיע** ז' באייר תש"פ – ל"א